

Затверджено
На засіданні кафедри
конституційного, міжнародного
та адміністративного права
Протокол №1 від 28.08.2023 року

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАВОВІ ОСНОВИ
ДИПЛОМАТИЧНОЇ СЛУЖБИ»

Для студентів другого курсу *магістратури* денної форми навчання напрямку
ОПП «Право», спеціальності 081 «Право»
На I семестр 2023-2024 н.р.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. Загальна частина. Теорія та історія дипломатії. Дипломатичні представництва та консульські установи.

ТЕМА 1. Дипломатія та міжнародне право. Історичні типи дипломатії. Розвиток теорії та практики дипломатії.

Дипломатія та дипломатичні відносини: системні поняття. Форми та види дипломатії. Методи та засоби дипломатії. Функції дипломатії. Дипломатична стратегія. Принципи і особливості дипломатії. Національні інтереси держав та глобальні проблеми людства і роль дипломатії у їх розв'язанні. Взаємодія внутрішньої та зовнішньої політики держави. Офіційні (традиційні) різновиди дипломатії. Неофіційні (нетрадиційні) різновиди дипломатії. Багатостороння дипломатія й дипломатія *ad hoc* (спеціальні місії) як особливі види дипломатії.

Джерела дипломатичного і консульського права: Віденська конвенція про дипломатичні зносини (1961), Консульська конвенція (1963), Закон України «Про дипломатичну службу» (2002).

Становлення організованої дипломатії: короткий історичний екскурс. Від міфології до історії: грецький тип дипломатії. Римська та візантійська епоха в історії дипломатії. Італійська дипломатична система. Французький метод та стиль

дипломатії. Перехід від старої (абсолютистської) до нової (демократичної) дипломатії. Дипломатія нового часу – від концепції національних амбіцій до концепції спільності міжнародних інтересів. Таємна та відкрита дипломатія. Демократичний контроль зовнішньої політики та його вплив на демократичну практику. Основні недоліки та шляхи розвитку демократичної дипломатії.

Основні періоди в розвитку теорії дипломатії. Розвиток теорії дипломатії та міжнародних відносин. Від «теорії племені» до концепції спільності інтересів. Взаємозалежність політичних систем з розвитком теорії та практики дипломатії. Військово-феодална та буржуазна концепції як основні напрями в розвитку теорії дипломатії. Сутність та розбіжність цих концепцій.

ТЕМА 2. Дипломатичне представництво та його міжнародно-правовий статус.

Поняття дипломатичного представництва, його функції та завдання. Посол і дипломатичний склад посольства та його структура. Основні напрями й форми роботи дипломатичного представництва. Початок і закінчення дипломатичних консульських місій. Приміщення диппредставництв за кордоном в країнах перебування та в міжнародних організаціях. Імунітети та привілеї диппредставництва. Обов'язки дипломатів. Торгівельно-економічна та військово-дипломатична місії у складі посольства. Проблеми членів родин та ротації співробітників посольств та їх матеріальне соціально-медичне забезпечення. Особливості роботи у спеціальних місіях і представництвах міжнародних організацій.

ТЕМА 3. Структура і персонал дипломатичного представництва. Дипломатичні привілеї та імунітети.

Дипломатичні співробітники. Кількісний склад посольств згідно з Віденською конвенцією про дипломатичні зносини 1961 р. Повноваження глави дипломатичного представництва в країнах перебування. Адміністративно-технічний та

обслуговуючий персонал. Його компетенція та функції. Внутрішня охорона посольств, її правовий статус.

Поняття дипломатичного корпусу, його функції та склад. Дуаен дипломатичного корпусу. Посол як публічна фігура й посередник. Старшинство дипломатичного корпусу і дипломатів. Порядок акредитації послів та постійних представників та їх сімей. Вручення Вірчих грамот. Класи та ранги дипломатів і консулів. Сучасні вимоги до дипломатів. Імунітети і привілеї дипломатів. Дипломатичний транспорт. Дипломатичні паспорти та дипломатичні картки.

ТЕМА 4. Встановлення консульських відносин. Консульські установи.

Поняття визнання держави та встановлення консульських відносин. Міжнародно-правова база встановлення та здійснення консульських відносин. Дипломатичні та консульські відносини: спільне та особливе. Основні умови та принципи встановлення консульських відносин та відкриття консульських представництв. Правове оформлення домовленості про встановлення консульських відносин. Поняття «консульська установа» та «консул». Консульський Статут України від 2 квітня 1994 року.

Класи консульських установ та найменування глав консульських представництв. Консульський корпус і проблема старшинства. Призначення глави консульської установи. Консульський патент та екзекватура: їх сутність і значення. Порядок призначення і вступу на посаду консульських посадових осіб і співробітників консульства. Структура і персонал консульських представництв. Категорії персоналу. Внутрішня організація та методи роботи консульського представництва. Завершення консульської місії. Порядок відзиву глав консульських представництв.

Основні напрямки діяльності консульських установ. Головні консульські функції. Додаткові консульські функції. Випадки виконання консульськими установами дипломатичних функцій. Консульський округ. Засоби виконання консульських функцій. Право на вільні зносини з державою, яку представляє

консульська установа (кодовані чи шифровані депеші, поняття «консульська валіза»).

Історія виникнення і формування інституту консульських привілеїв та імунітетів. Основні види привілеїв та імунітетів у сучасній консульській практиці. Привілеї та імунітети консульства як закордонного органу зовнішніх зносин держави. Особисті привілеї та імунітети консульських посадових осіб. Коло осіб, які мають право користуватися консульськими привілеями та імунітетами. Умови та підстави для розповсюдження на консульських посадових осіб дипломатичних привілеїв та імунітетів.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. Дипломатичні відносини за участі міжнародних організацій. Методи дипломатичної комунікації.

ТЕМА 5. Міжнародні організації та їх значення у дипломатичних відносинах.

Визначення поняття «міжнародна (міжурядова) організація». Класифікація сучасних міжнародних організацій. Запровадження інституту постійних представництв при міжнародних організаціях. Основні функції постійного представництва при міжнародній організації. Віденська конвенція про представництво держав в їхніх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру від 14 березня 1974 р. – міжнародно-правова основа діяльності постійних представництв при міжнародних організаціях. Головна відмінність між посольством і постійним представництвом при міжнародній організації. Процедура видачі повноважень главі постійного представництва. Обов'язки держави перебування міжнародної організації до постійних представництв при міжнародних організаціях.

Привілеї та імунітети постійних представництв при міжнародних організаціях. Делегації, які направляються для участі в роботі сесії міжнародних організацій та їх

органів – як тимчасові закордонні органи зовнішніх зносин держави. Види таких делегацій: делегації держав-членів, які беруть участь в роботі органів з правом голосу; делегації, які беруть участь в дискусіях без права голосу; делегації, які запрошуються для викладу своїх позицій без участі в обговоренні. Направлення делегацій, правова основа їх діяльності. Склад делегацій, категорії та чисельність їх персоналу. Повноваження делегацій, їх об'єми, порядок надання та реалізації. Призначення глав і членів делегацій. Завдання делегацій і засобів їх виконання (приміщення делегацій, свобода зносин, свобода пересування членів делегацій). Питання про делегації спостерігачів в органах міжнародних організацій.

Поняття і види міжнародних конференцій, нарад, конгресів, симпозіумів тощо, їх роль, місце та значення в сучасній міжнародній, зокрема, дипломатичній практиці. Порядок скликання міжнародних конференцій. Визначення кола держав – учасниць міжнародних нарад і конференцій, правові аспекти їх участі. Перелік питань для обговорення. Порядок відкриття конференції. Прийняття регламенту. Питання про голову конференції. Інститут співголів. Секретаріат конференції та її органи. Організаційні форми міжнародних конференцій і нарад. Пленарні засідання та робота комітетів. Відкриті та закриті засідання. Порядок проведення дебатів. Мова міжнародних конференцій та нарад. Офіційна та робоча мови. Голосування: принципи та види. Сучасні форми прийняття рішень на міжнародних конференціях (правило консенсусу).

ТЕМА 6. Спеціальні місії як форма дипломатії, дипломатичні переговори.

Поняття спеціальних місій як одного із суттєвих важелів дипломатичної практики. Історія зародження й розвитку інституту спеціальних місій. Особливості та переваги форми дипломатії, що не потребує наявності дипломатичних чи консульських відносин та взаємовизнання між державами. Зростання ролі та значення спеціальних місій на сучасному етапі. Віденська конвенція про спеціальні місії від 4 грудня 1969р. – міжнародно-правова основа сучасної дипломатії спеціальних місій.

Класифікація спеціальних місій. Основні види спеціальних місій: спеціальні місії з функціями політичного, церемоніального, економічного, технічного характеру. Секретні спеціальні місії. Характерні риси дипломатії спеціальних місій: їх обмежений характер у часі; конкретно-цільовий зміст завдань, що покладаються на спеціальні місії. Угода між державами як підстава для направлення та прийому спеціальної місії, способи досягнення домовленості. Порядок призначення глав і членів персоналу спеціальної місії. Склад спеціальної місії, її повноваження, функції та засоби виконання. Завершення роботи спеціальної місії. Привілеї та імунітети спеціальних місій; їх визначення в національному законодавстві. Окремі види та об'єми привілеїв та імунітетів спеціальних місій як органів зовнішніх зносин держав та особисто членів персоналу спеціальних місій. Визначення кола осіб, які користуються привілеями та імунітетами спеціальних місій.

ТЕМА 7. Методи та засоби дипломатичної комунікації.

Головні принципи та правила усного дипломатичного спілкування. Культура мови. Вміння логічно викладати думку. Здатність слухати співрозмовника та переконувати його в раціональності ваших поглядів. Нюанси усного дипломатичного спілкування. Значення акценту. Телефонна розмова.

Поняття і зміст письмових актів дипломатії. Порядок їх складання, оформлення та відправки. Мова дипломатичних документів. Протокольні формули. Категорія дипломатичних документів. Дипломатична кореспонденція як базова форма дипломатії, її сутність та значення.

Основні види документів дипломатичної кореспонденції. Особовий лист. Офіційний лист. Вербальна нота. Спільна (колективна) нота. Вимоги до складання вербальної ноти. Меморандум. Пам'ятна записка. «Non paper» (не існуючий папір).

ТЕМА 8. Україна як учасник міжнародних зносин.

Становлення української дипломатії: історичний екскурс. Відомі українські дипломати сучасності. Правові засади здійснення зовнішніх зносин.

Внутрішньодержавна організація та діяльність органів влади в галузі зовнішніх зносин (Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, МЗС та інші міністерства й відомства).

Основні напрями, пріоритети і завдання зовнішньої політики України. Механізм здійснення зовнішньої політики. Іноземні дипломатичні та консульські служби в Україні та їх акредитація, класифікація та принципи розміщення. Україна й міжнародні організації. Членство в ООН та інших універсальних міжнародних організаціях (ЮНЕСКО, ІАГАТЕ, ВООЗ, СОТ, МБРР, МВФ, ВБ, ОБСЄ та інших). Партнерство з НАТО та ЄС.

професор Михайло БУРОМЕНСЬКИЙ